THE EMITTER-RECEIVER RELATIONSHIP IN THE BIBLICAL DISCOURSE

Felicia Raluca TOMA, Associate Professor, PhD, "Valahia" University of Târgovişte

Abstract: The parables of Solomon stand as a didactic text, which displays visible argumentative strategies and a persuasively coherent discourse.

Keywords: biblical proverb, didactic text, argumentative techniques, discourse

Pildele lui Solomon reprezintă un text didactic mai mult decât oricare altul din *Biblie*, cu strategii argumentative vizibile[1], căci fac parte din arsenalul obişnuit al „învăţăturilor" de tip popular. Singura excepţie este reprezentată, prin inserţia referentului divin în ordinea laică, obişnuită, a învăţăturilor despre lume şi viaţă. Dacă, însă, în enunţurile reprezentate de diverse versete care au caracter de proverb în înţelesul actual şi uzual al termenului, precum este cazul lui 10, 19, înlocuirea tacită a unui termen laic cu unul din dogma creştină (*greşeală* cu *păcat*) constituie o mostră de persuasiune, în preambulul întregii cărţi, nu este vorba despre nici un fel de subtilitate, căci trecerea de la un plan la altul se face în mod direct, declarat, sub forma unei definiţii formulate după toate canoanele logicii aristotelice: A este X – genul proxim, caracterizat prin Y – diferenţa specifică. În felul acesta, fondul vechi de învăţătură orală, populară, cu caracter general uman, este adjudecată de către „*învăţături*" care propovăduiesc cuvântul Învăţătorului Suprem, Iisus Hristos. Încadrarea în noua ordine este reluată şi amplificată, detaliată, astfel încât discursul persuasiv îşi află coerenţa prin înlănţuirea diferitelor secvenţe presărate de-a lungul celor 31 de capitole. La precizarea definitorie din P 1, 7 (*Frica de Dumnezeu este începutul înţelepciunii…*) se adaugă explicaţia reluată şi mult amplificată, detaliată din 2, 2-8:

> „*Plecându-ţi urechea la înţelepciune şi înclinând inima spre buna chibzuială,*
> *…*
> *Atunci vei pricepe temerea de Domnul şi vei dobândi cunoştinţele de Dumnezeu*
> *Căci Domnul dă înţelepciune; din gura lui izvorăşte ştiinţa şi prevederea; El păstrează mântuirea pentru oamenii cei drepţi; El este scut pentru cei ce umblă în calea desăvârşirii;*
> *El păzeşte căile dreptăţii şi pe cărarea celor cuvioşi… stă de veghe*".

În stilul redundant cu care suntem obişnuiţi din ambele tipuri de texte – populare laice, pe de o parte, şi biblice, pe de altă parte – cu aşteptatele imagini metaforice, secvenţa cotată reprezintă textul tipic pentru operaţia de construcţie a dogmei din materialul brut al învăţăturilor impersonale, general umane. După conectarea referentului (numit mai sus – *Fiul meu* 2, 1 – şi reluat prin pronumele personale şi prin desinenţele verbale corespunzătoare), se trece la explicitarea ideii de „înţelepciune", în general, în 2, 2 (şi în 2, 3-4, pe care nu le-am

[1] În termeni pragmatici, asemenea enunţuri se caracterizează prin distanţare mare între subiectul enunţător şi enunţul produs, căci subiectul îşi propune să devină emiţător universal, obiectiv, generalizat. Cf. C. Dragomir, 2006, p. 242.

BDD-V458 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:52:58 UTC)

mai citat aici). Procedeul este acela al utilizării unei serii sinonimice în contextualizare, prin apelul la comparaţii, totul fiind încadrat în imagistica specifică locului şi timpului respectiv. În aceste trei versete, *înţelepciunea* este reluată prin (cvasi) sinonimele : *buna-chibzuinţă, prevederea, buna-cugetare,* iar imaginile bazate pe comparativ-standard sunt acelea din sfera dinamică:

„*Vei căuta [înţelepciunea] întocmai ca pe argint şi o vei săpa ca şi pe o comoară*" (2, 4).

Urmează atribuirea ideii de înţelepciune, cu o continuare a seriei sinonimice a acesteia ştiinţă, bună judecată, desăvârşire şi cu un spor de rigoare argumentativă. Două perspective – cea temporală şi cea spaţială – conferă forţă persuasivă acestei plasări în centru a persoanei divine *ab quo*. Ele se materializează din conectorii care stabilesc specificul sintactic al frazelor-suport din întregul context argumentativ. Prima secvenţă – aceea care viza aducerea fiului sub ascultarea Domnului - este una eminamente condiţională:

….de vei primi
Dacă vei chema…
Dacă o vei căuta…

Următoarea secvenţă îmbină perspectiva temporală cu cea spaţială. Temporalitatea domină nivelul larg sintactic, căci introduce fraze întregi „printr-un subtil joc între *când* şi *atunci,* care conduc, logic, spre un enunţ conclusiv. În 2, 9-12, cele două serii de conectori se succedă, în versiunea B, într-un adevărat chiasm:

ABBA:
Atunci tu vei înţelege...
Când înţelepciunea se va sui...
Când buna chibzuială va veghea...
Atunci tu vei fi izbăvit...

Răspunsul conclusiv, dedus deja din înlănţuirea acestor tipuri de frază, este formulat prin insistenţa retorică şi cu explicaţii redundante, dar obişnuite în stilul oratoric la orice nivel şi variantă a limbii, introduse prin conectorul cel mai potrivit cu esenţa mesajului, în 2, 21-22:

Căci cei drepţi vor locui pământul...

Perspectiva spaţială este realizată prin termeni, expresii, structuri care asigură coeziunea lexico-morfologică şi sintactică în interiorul enunţurilor largi temporale (cu nuanţe condiţionale şi cu finalitate subliminală conclusivă). Practic, este vorba despre utilizarea unui alt şir de imagini care definesc ideea de înţelepciune, înţeleasă ca frică/iubire de Dumnezeu:

- *calea desăvârşirii*
- *căile dreptăţii*
- *cărarea celor cuvioşi*
- *calea cea dreaptă*
- *potecile binelui* ş.a.m.d.

În versetele următoare (2, 12-22) aceste imagini, construite – toate – pe *metafora*

BDD-V458 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:52:58 UTC)

drumului continuă să fie folosite, în contexte mai mult sau mai puţin similare celor din centrul secvenţei argumentative analizate aici. Există, mai întâi, ca de obicei, imaginea negativă a căilor binelui:

Calea celui rău
Cei ce părăsesc căile cele drepte
Drumuri întunecoase
Poteci întortocheate
Cărări strâmbe.

Apoi, între cele două tipuri de căi se află raportul cu divinitatea: cei ce se apropie de El ştiu calea dreaptă, cei ce se îndepărtează, rătăcesc. Căci El este izvorul:

...din gura Lui izvorăsc ştiinţa şi prevederea (2, 6).

Acest enunţ constituie *focusul* întregului capitol şi el ne sună cunoscut, căci înseamnă începutul şi sfârşitul, *alfa* şi *omega*, al întregii dogme creştine. Dacă este adevărat, ceea ce spun exegeţii cei vechi (învăţătorii, doctorii etc.) şi cei moderni, în *Vechiul Testmanet* şi *Noul Testament* corespund („îşi răspund") peste timp, peste spaţii şi, mai ales, peste dogme, atunci găsim aici corespondentul începutului *Evangheliei după Ioan* care tratează aceeaşi temă a începutului începuturilor, adică a identificării Cuvântului, Raţiunii, Existenţei cu ideea de Dumnezeu.

La început a fost Cuvântul şi cuvântul era la Dumnezeu şi Cuvântul Dumnezeu era (Ioan 1, 1).

Astfel de aplicaţii ale tehnicii contextulizării în scopul canalizării fondului de înţelepciune populară spre dogma creştină întâlnim mereu de-a lungul întregii cărţi a *Pildelor*. În unele, trimiterile la divinitate sunt mai clare şi reiau, în general, imagistica obişnuită *a căii drepte*. Este cazul capitolului al 3-lea, care pare o prelungire a celui de-al 2-lea, în acest sens:

Pe toate căile tale gândeşte la Dânsul şi El îţi va netezi toate cărările tale (3, 6)[*].

În altele, referinţa este mai vagă, căci nu se ştie dacă *tatăl* dătător de bune învăţături este cel biologic, pământesc, ori cel ceresc. Dezvoltarea enunţului din 4.1 în 3, 3-4 pare a confirma mai degrabă prima ipoteză:

Ascultaţi, fiilor, învăţătura tatălui... (4, 1).
Căci şi eu am fost fecior la tatăl meu, singur, şi cu duioşie iubit de mama mea şi el mă învăţa şi zicea... (4, 3-4).

În acest caz, originea învăţăturii pare una pământească, iar identitatea tatălui pare plasată în ordine umană:

Iată începutul înţelepciunii: agoniseşte înţelepciunea şi cu preţul a tot ce ai, capătă priceperea (4, 7).

În tot acest capitol, imaginea divinităţii care păzeşte drumul drept al fiilor ei de pe

[*]Avem din nou o figură stilistică din clasa chiasmului, bazată pe topica de tip AB/BA: *căi*, *Dânsul*, *El*, *cărări*.

BDD-V458 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:52:58 UTC)

pământ apare o singură dată, în final:

Căci cărările drepte le păzeşte Domnul, iar cele strâmbe sunt căi rele.
El va face drepte căile tale şi mergerea ta o va face să fie în pace (4, 28-29).

Procesul referinţelor duble – Tatăl pământesc/Tatăl ceresc – re repetă aproape aidoma în cap. al. 5-lea:

Fiul meu, ia aminte la înţelepciunea mea... (5, 1).
vs.
Căci cărările omului sunt înaintea Domnului şi El ia seama la toate căile lui (5, 21).

În următoarele două capitole, 6 şi 7, ca şi în 13[3], 26, 27, referinţele divine lipsesc, practic. Capitolele din prima treime a cărţii sunt dominate de acelaşi incipit: *Fiul meu/Fiilor* etc., fără corespondentul divin din final. Totuşi, în cele mai multe capitole, există această echilibrare a termenilor de referinţă, cu obişnuita ambiguitate creată de trecerea de la vorbirea directă la cea indirectă. În următoarele două treimi ale cărţii, *incipitul* în vocativ dispare, iar trimiterea la instanţa divină poate fi mai bogată sau mai puţin bogată, discursul fiind axat mai degrabă pe conţinutul pildelor, decât pe actanţii lor.

Putem concluziona din această trecere în revistă a relaţiei dintre Emiţător şi Destinatar că ambii fac parte din sfera canalului, în principiu.

Concluzia noastră se bazează pe atestările din *incipitul* capitolelor 1, 25, 30 şi 31. În primele dintre acestea se spune, textual, că învăţăturile aparţin lui „*Solomon, fiul lui David*" (P. 1, 1). Se înţelege de aici fie că David este Emiţătorul şi Solomon este Receptorul, fie că Solomon reia pildele tatălui său şi le adresează fiului său, după cum rezultă din 4, 3 („*Căci şi eu am fost fecior la tatăl meu...*"). Din 25, 1 înţelegem că Solomon a regrupat ceea ce au cules din popor supuşii şi înaintaşii săi:

„*Şi acestea sunt pildele lui Solomon, pe care le-au adunat oamenii lui Iezechia, regele Iuda*"

În sfârşit, capitolele 30-31 reprezintă clar relaţia Părinte-emiţător-copil-receptor, cel din urmă devenind, la rândul său, Emiţător pentru generaţiile următoare. În cap. 30 este vorba despre relaţia Tată-Fiu („*Cuvintele* lui Agur, fiul lui Iache din Massa, 30, 1"), iar în cap. 31 – despre relaţia Mamă-Fiu („*Cuvintele lui Samuel, regele din Massa*", cu care mama sa îl învăţa, 31, 1).

În toate cazurile, Fiul îşi multiplică Destinatarul, căci în calitatea sa de rege, el se adresează atât fiului său biologic direct, cât şi supuşilor lui, care trebuie să-l socotească Părinte pământesc, a cărui înţelepciune se constituie din relaţia privilegiată cu Divinitatea. Procedeele lexico-semantice şi sintactico-stilistice sunt dublate de strategii argumentative uzuale: repetiţii, simetrii, metaforizări, figuri ale gândirii etc.

Înţelegem din cele analizate până acum că proverbul biblic este o învăţătură care vizează comportamentul uman, dar care facilitează relaţia omului cu divinitatea. Aceasta din urmă se identifică cu *conţinutul* mesajului, căci ideea de Bine, pe care o presupune Înţelepciunea, coincide cu ideea de Dumnezeire. Altfel spus, *proverbul este o învăţătură omenească, atinsă de aripa divină, dacă nu chiar impregnată total de harul divin.*

Cât priveşte relaţia fundamentală a omului – proverb, aceasta ar putea fi reprezentată astfel:

BDD-V458 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:52:58 UTC)

Emiţător
Tatăl pământesc – *Conţinut –* ***Receptor***
Uman şi divin *Fiul pământesc*

În măsura în care Conţinutul se poate identifica total cu harul divin şi Emiţătorul poate fi identificat cu Tatăl ceresc. În principiu, însă, conţinutul este transmis de către părintele pământesc (tată sau mamă), către fiul său pământesc sau către fiii săi spirituali, poporul condus (în calitate de rege), cu scopul de a netezi calea spre protecţia asigurată de către Tatăl Ceresc. Cele mai multe capitole nu susţin o asemenea schemă a enunţului biblic, în *Cartea pildelor lui Solomon.*

Bibliografie

Biblia 1688 (Biblia de la Bucureşti) (BB_1), vol. 1-6, Volume coordonate de Alexandru Andriescu, Vasile Arvinte, Ioan Caproşu, Elsa Lüder, Paul Miron, Mircea Roşian, Marieta Ujică. Universitatea „Al. I. Cuza" Iaşi/Albert Ludwigs Universität – Freiburg, Editura Universităţii, Iaşi, 1988-1989.
BOWMAN, Franck-Paul, 1980, *Discours sur l'éloquence sacre*, Genéve: Droz.
COPI, Irving M.; COHEN, Carl, 2003[11], *Introduction to Logic*, London: Pearson Education.
CRISTEA, Teodora, STOEAN, Carmen S., 2004, *Eléments de pragmatique linguistique*, Bucureşti: Editura A.S.E.
EGGS, Ekkehard, 1994, *Grammaire du discours argumentatif. Le topique, le générique, le figuré*, Paris: Kimé.
HABERMAS, J., 1992*, De l'éthique de la discussion*, Paris: P.U.F.

BDD-V458 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:52:58 UTC)